

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl dnešního dne bez přítomnosti účastníků v senátu složeném z předsedy Ludvíka Davida, soudkyně zpravodajky Kateřiny Šimáčkové a soudce Davida Uhlíře o ústavní stížnosti stěžovatele **T. P.**, právně zastoupeného Mgr. Janem Švárou, advokátem se sídlem Karlovo nám. 17, 120 00 Praha 2, proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 5. 2. 2014 sp. zn. 61 To 22/2014, za účasti Obvodního soudu pro Prahu 4, Městského soudu v Praze a Nejvyššího soudu, takto:

I. Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 5. 2. 2014 sp. zn. 61 To 22/2014, usnesením Městského soudu v Praze ze dne 16. 10. 2013 sp. zn. 61 To 326/2013, rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 18. 11. 2013 sp. zn. 4 T 50/2012, a usnesením Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2014 č. j. 6 Tdo 615/2014-27 bylo porušeno základní právo stěžovatele na spravedlivý proces a presumpce neviny, zaručené článkem 36 odst. 1 a článkem 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Tato rozhodnutí se proto ruší.

O d ů v o d n ě n í :

I. Rekapitulace ústavní stížnosti a předchozího průběhu řízení ve věci

1. Ve včasné a řádně podané ústavní stížnosti, doručené Ústavnímu soudu dne 14. 8. 2014, se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí obecného soudu v celém rozsahu a vrácení věci k dalšímu řízení z důvodu porušení jeho základních, ústavně zaručených práv na soudní ochranu a na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Z ústavní stížnosti a jejích příloh, jakož i vyžádaného spisu Obvodního soudu pro Prahu 4 (dále též „soud prvního stupně“) sp. zn. 4 T 50/2012, vyplývají následující skutečnosti.

3. Stěžovatel byl orgány činnými v trestním řízení stíhán pro zločin loupeže podle § 173 odst. 1 trestního zákoníku, kterého se měl dopustit tak, že dne 24. 12. 2011 v provozovně baru na Praze 4 měl přistoupit k barmance a pod pohrůzkou násilí umocněnou držením nože v pravé ruce u hlavy poškozené, měl požadovat vydání finanční hotovosti, přičemž poškozená mu z obavy o své zdraví a život vydala kasírtašku s hotovostí v celkové výši 8 700 Kč. Poté měl stěžovatel utéci z místa činu.

4. Dne 25. 7. 2013 byl stěžovatel rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 sp. zn. 4 T 50/2012 zproštěn obžaloby pro stíhaný zločin. V odůvodnění zprošťujícího rozsudku soud prvního stupně nejprve rekapituloval obsah provedených důkazů, z kterých se jako klíčové jevíly výpověď přepadené barmanky a pachová stopa z místa činu, a posléze dospěl k následujícím zjištěním. Měl za prokázané, že k posuzovanému loupežnému přepadení dne 24. 12. 2011 skutečně došlo. Pachovou stopu z místa činu, spojující stěžovatele s místem stíhaného trestného činu, vyhodnotil vzhledem k pochybením v přípravném řízení jako nespolehlivou. V závěru hodnocení nadto uvedl, že jde pouze o důkaz nepřímý a podpůrný, který nemůže sám o sobě postačovat k dovození viny obžalovaného. Dále detailně rozvedl, proč pokládal za velmi důležité „naprosto zásadní rozdíly“ v popisu stěžovatele ze strany klíčové svědkyně, která byla loupežně přepadena, a z důvodu průběžných úprav a nejasností její svědeckou výpověď hodnotil jako nevěrohodnou pro účel ztotožnění osoby pachatele s osobou stěžovatele. Vzhledem k absenci dalších důkazů (např. kamerových záznamů z místa činu, které nebyly k dispozici), jakož i řady pochybností v průběhu dokazování, pak uzavřel, že nebylo možné dospět bez vší pochybnosti k závěru, že skutek spáchal stěžovatel, a proto ho v souladu se zásadou in dubio pro reo zprostil obžaloby.

5. Dne 16. 10. 2013 rozhodl Městský soud v Praze (dále též „odvolací soud“) o odvolání státního zástupce podaného v neprospěch stěžovatele usnesením sp. zn. 61 To 326/2013 tak, že zprošťující rozsudek zrušil podle § 258 odst. 1 písm. b) trestního řádu a podle § 259 odst. 1 trestního řádu vrátil věc soudu prvního stupně k novému rozhodnutí. Odvolací soud své rozhodnutí odůvodnil tím, že soud prvního stupně se nevypořádal se všemi okolnostmi významnými pro správné rozhodnutí. Do hodnocení důkazů, které je jinak plně v kompetenci soudu prvního stupně, může odvolací soud zasáhnout jedině tehdy, když dojde k rozporu s ustanovením § 2 odst. 6 trestního řádu, což dle názoru odvolacího soudu nastalo právě v případě rozsudku, kterým byl stěžovatel zproštěn obžaloby. Soud prvního stupně v závěru důkazy vyhodnotil tak, že na jejich základě nebylo možné uzavřít, že se skutku dopustil stěžovatel. Odvolací soud soudu prvního stupně vytknul zejména to, že na základě nepřesného popisu svědkyně – osoby napadené při loupežném přepadení – nelze odmítnout její svědectví v tom ohledu, že v osobě stěžovatele bezpečně poznala pachatele loupeže. Celkově vyhodnotil důkazní situaci tak, že jiná verze, než že se stěžovatel skutku dopustil, by byla rozporná s jakýmkoliv rozumným hodnocením. V závěru odvolací soud shrnul, že vina stěžovatele je „absolutně jasná“ a „zprošťující výrok nemůže naprosto obstát“.

6. Na základě tohoto rozhodnutí odvolacího soudu soud prvního stupně vydal dne 18. 11. 2013 pod sp. zn. 4 T 50/2012 rozsudek, kterým stěžovatele uznal vinným ze spáchání zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 trestního zákoníku a uložil mu trest odnětí svobody v trvání dvou let s podmíněným odkladem výkonu trestu na zkušební dobu v trvání dvou let, jakož i povinnost nahradit poškozenému škodu ve výši 8.700 Kč. V odůvodnění uvedl, že postupoval v souladu se závazným právním názorem odvolacího soudu, opětovně vyhodnotil důkazy a dospěl k závěru, že „obžalovaný se v blíže neurčené době s největší pravděpodobností na místě činu nacházel a spáchal zločin, který je mu kladen za vinu“. Soud prvního stupně tedy neprovedl nově výslech klíčové svědkyně ani žádný jiný důkaz a pouze v souladu s pokynem odvolacího soudu tyto původně provedené důkazy pouze nově zhodnotil v neprospěch stěžovatele.

7. Dne 5. 2. 2014 odvolací soud projednal odvolání stěžovatele a Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 4 a rozhodl touto ústavní stížností napadeným

rozsudkem pod sp. zn. 61 To 22/2014 tak, že podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 trestního řádu napadený rozsudek soudu prvního stupně zrušil pouze ve výroku o trestu a podle § 259 odst. 3 trestního řádu při nezměněném výroku o vině stěžovateli uložil trest odnětí svobody v trvání dvou let s podmíněným odkladem výkonu trestu na zkušební dobu v trvání čtyř let. Zároveň odvolání stěžovatele proti rozsudku soudu prvního stupně zamítl podle § 256 trestního řádu jako nedůvodné.

8. Dne 28. 5. 2014 Nejvyšší soud (dále jen „dovolací soud“) dovolání stěžovatele proti rozsudku odvolacího soudu ze dne 5. 2. 2014, opírající se o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu, usnesením sp. zn. 6 Tdo 615/2014 odmítl podle § 265i odst. 1 písm. b) trestního řádu jako podané z jiného důvodu, než je uveden v § 265b trestního řádu. I přes odmítnutí námitek stěžovatele jako nespadajících pod dovolací důvody podle trestního řádu se Nejvyšší soud fakticky vypořádal s námitkou stěžovatele proti postupu a argumentaci krajského soudu a ve svém odmítavém rozhodnutí uvedl, že vzhledem k jednoznačnému upozornění soudem druhého stupně na nedostatky v rozsudku soudu prvního stupně, se kterými je povinen se tento v řízení po zrušení věci a jejím vrácení soudu prvního stupně vypořádat, je nutno za nadbytečnou a nevhodnou označit poslední větu usnesení soudu druhého stupně, ve které tento mj. konstatoval, že „vina obžalovaného je absolutně jasná, zprošťující výrok nemůže naprosto obstát“.

9. Porušení uvedených základních práv stěžovatel spatřuje v nedbalém vedení přípravného řízení a nečinnosti ze strany policejního orgánu, vedoucích k závažným pochybením, která nebyla napravena ani v řízení před soudem. Dle stěžovatele se obecné soudy nevypořádaly s nejzásadnějšími námitkami vznesenými obhajobou, čímž mu upřely právo na obhajobu. Stěžovatel taktéž zpochybnil důvody, pro které odvolací soud zrušil původní zprošťující rozsudek soudu prvního stupně. Odvolacímu soudu vytкнуł, že dospěl k jinému, pro něho nepříznivému skutkovému závěru, než byl závěr soudu prvního stupně o tom, že nebylo prokázáno, že skutek spáchal právě on, a to tím, že v rozporu se zákonem sám vyhodnotil důkazy provedené v hlavním líčení, aniž by je sám provedl nebo zopakoval. Ve shrnutí stěžovatel nepokládá proces, v kterém byl odsouzen pro trestný čin loupeže, za spravedlivý ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny.

10. Podle stěžovatele došlo postupem a rozhodnutími orgánů činných v trestním řízení k zásahu do jeho ústavně zaručených práv a svobod. Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal, že se orgány činné v trestním řízení nevypořádaly s námitkami obhajoby ohledně postupu policejního orgánu v přípravném řízení, konkrétně způsobu provedení rekognic se svědky, opomenutí provést určité úkony související se zjištěním výskytu stěžovatele na místě činu (např. srovnání původně odebraného pachového vzorku stěžovatele s odběrem pachové stopy na místě činu), nezaložení stěžejních materiálů do vyšetřovacího spisu, dokonce i ztrátu některých z nich, což mělo znemožnit účinnou přípravu obhajoby před trestním soudem po prostudování spisu při skončení vyšetřování, nepřiznání skutečnosti, že stěžovatel měl být po zadržení fotografován policistou na mobilní telefon, což mělo mít dopad na chování poškozené při rekognici, nečinnosti při ověření tvrzení stěžovatele, že se v době činu nacházel v jiném městě, pomocí lokalizace jeho mobilního telefonu v čase, kdy ještě bylo možné tento úkon provést, jakož i paušální odmítnutí svědeckých výpovědí potvrzujících jeho alibi. Stěžovatel taktéž poukazuje na zásadní rozdíly ve výpovědích poškozené z přípravného řízení a v hlavním líčení ohledně fyzického popisu pachatele loupeže, resp. zpochybňuje hodnověrnost toho, že označila stěžovatele jako pachatele v hlavním líčení v rozporu

s popisem pachatele v přípravném řízení. Následně v řízení před soudem, s výjimkou prvního hlavního líčení, ve kterém byl stěžovatel zproštěn obžaloby, nebyla tato pochybení obecnými soudy zohledněna, a i přes tyto skutečnosti byl shledán vinným ze zločinu loupeže.

II. Vyjádření účastníků řízení

11. K ústavní stížnosti se k výzvě Ústavního soudu vyjádřili též účastníci řízení.

12. Městský soud v Praze ve vyjádření došlém dne 17. 12. 2014 pouze odkázal na rozsudek ze dne 5. 2. 2014 a v obecné rovině uvedl, že hodnocení důkazů je vždy výsadním právem soudu prvního stupně a odvolací soud do tohoto postupu může zasáhnout pouze tehdy, dojde-li k porušení ustanovení § 2 odst. 6 trestního řádu, jak se tomu stalo v případě prvního rozsudku v trestní věci proti stěžovateli.

13. Obvodní soud pro Prahu 4 se k ústavní stížnosti nevyjádřil, ačkoli byl Ústavním soudem k vyjádření vyzván jako ostatní účastníci řízení.

14. Nejvyšší soud ve svém vyjádření uvedl, že stěžovatel uplatňuje pouze skutkové námitky totožné s námitkami již vznesenými v řízení o odvolání a dovolání, spočívající v tom, že stěžovatel nesouhlasí s hodnocením důkazů po vrácení věci soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí a následně v odvolacím řízení. Z tohoto důvodu bylo dle Nejvyššího soudu na místě stěžovatelovo dovolání odmítnout. V rámci objektivit pak Nejvyšší soud poukázal na nevhodnost určitých formulací v odůvodnění odvolacího soudu, která se však jeví nepodstatná ve srovnání s celkovými vadami rozsudku soudu prvního stupně, kvůli kterým byl tento rozsudek odvolacím soudem zrušen.

15. Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 4 ve vyjádření vyslovalo názor, že v průběhu řízení nebylo porušeno žádné z práv stěžovatele a jeho vina byla provedeným dokazováním jasně prokázána. Státní zástupkyně v detailech odkázala na své odvolání ze dne 10. 9. 2013.

16. Městské státní zastupitelství v Praze taktéž uvedlo důvody, pro které neshledává ústavní stížnost důvodnou. Po zrušení prvního rozsudku soudu prvního stupně odvolacím soudem byl soudem prvního stupně vydán druhý, odsuzující rozsudek, ve kterém byly důkazy nejen konstatovány, ale také hodnoceny a hodnotící úvahy následně rozvedeny v souladu s ustanovením § 2 odst. 6 trestního řádu. Městské státní zastupitelství v Praze se dále ztotožňuje s názorem Nejvyššího soudu ohledně nevhodnosti jistých formulací odvolacího soudu, nicméně je s Nejvyšším soudem ve shodě ohledně celkového posouzení trestního řízení stěžovatele, ve kterém byla respektována jeho základní práva.

17. Nejvyšší státní zastupitelství se sdělením došlým Ústavnímu soudu dne 15. 12. 2014 vzdalo postavení vedlejšího účastníka.

18. Ústavní soud nepovažoval za nutné zasílat obdržená vyjádření stěžovateli k replice, neboť neobsahovala žádné nové závažné skutečnosti nebo argumenty, které by měly vliv na posouzení věci.

III. Posouzení ústavní stížnosti

19. Po zvážení argumentace obsažené v ústavní stížnosti i ve všech vyjádřeních účastníků řízení a obsahu napadených rozhodnutí i vyžádaného spisu Obvodního soudu pro Prahu 4 dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

20. Ústavní soud úvodem připomíná, že podle článku 83 Ústavy České republiky je soudním orgánem ochrany ústavnosti, není tedy součástí soustavy obecných soudů a není ani povolán k instančnímu přezkumu jejich rozhodnutí. Směřuje-li ústavní stížnost proti rozhodnutí soudu vydanému v soudním řízení, není proto samo o sobě významné, je-li namítána jeho věcná nesprávnost. Pravomoc Ústavního soudu je založena výlučně k přezkumu rozhodnutí z hlediska dodržení ústavněprávních principů, tj. zda v řízení nebyly porušeny ústavními předpisy chráněné práva a svobody účastníka, zda řízení bylo vedeno v souladu s ústavními principy a zda je lze jako celek pokládat za spravedlivé.

21. K namítaným nedostatkům při dokazování Ústavní soud zvláště připomíná, že plně respektuje princip nezávislosti nalézacího, resp. odvolacího soudu (čl. 82 Ústavy), jejichž úkolem je hodnotit úplnost, věrohodnost a pravdivost důkazů ve smyslu § 2 odst. 5, odst. 6 trestního řádu, a proto může posoudit toliko soulad stěžovatelem kritizovaného postupu obecných soudů, kterými dospěly ke skutkovým zjištěním, s ústavními principy spravedlivého procesu.

22. Porušení svých ústavně zaručených práv stěžovatel spatřuje především v tom, že obecné soudy nezjednaly nápravu pochybení policejního orgánu z přípravného řízení, nevyrovnaly se s jeho obhajobou a tu odmítaly bez relevantního zdůvodnění, přičemž provedené důkazy, zejména rozporovanou výpověď poškozené, hodnotily v jeho neprospěch v rozporu s principem *in dubio pro reo*.

23. Ústavní soud shledal, že v trestním řízení obecné soudy porušily právo stěžovatele na spravedlivý proces a presumpci nevin.

A. Zrušení zprošťujícího rozsudku odvolacím soudem

24. Konkrétní vybočení z kautel ústavně konformního trestního procesu Ústavní soud shledává v první řadě v postupu a argumentaci odvolacího soudu při zrušení zprošťujícího rozsudku soudu prvního stupně na základě důvodu dle § 258 odst. 1 písm. b) trestního řádu a s tím souvisejícího vrácení věci soudu prvního stupně k novému rozhodnutí.

25. Z pohledu podústavního práva relevantního v rozsahu ústavněprávního posouzení dopadají na předmětnou problematiku ustanovení § 258 odst. 1 písm. b) trestního řádu a nepřímo též § 259 odst. 3 a § 263 odst. 7 trestního řádu. Podle § 258 odst. 1 písm. b) trestního řádu odvolací soud zruší napadený rozsudek také pro vady rozsudku, zejména pro nejasnost nebo neúplnost jeho skutkových zjištění týkajících se přezkoumávané části rozsudku, nebo proto, že se ohledně takové části soud nevypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí. Ustanovení § 259 odst. 3 trestního řádu stanoví, že rozhodnout sám rozsudkem ve věci může odvolací soud, jen je-li možno nové rozhodnutí učinit na podkladě skutkového stavu, který byl v napadeném rozsudku správně zjištěn, popřípadě doplněn nebo změněn na základě důkazů

provedených před odvolacím soudem. Odvolací soud se může odchýlit od skutkového zjištění soudu prvního stupně jen tehdy, jestliže v odvolacím řízení a) provedl znovu některé pro skutkové zjištění podstatné důkazy provedené již v hlavním líčení, nebo b) provedl důkazy, které nebyly provedeny v hlavním líčení. Podle § 263 odst. 7 trestního řádu z hlediska změny nebo doplnění skutkových zjištění může odvolací soud přihlížet jen k důkazům, které byly provedeny ve veřejném zasedání před odvolacím soudem; tyto důkazy hodnotí v návaznosti na důkazy provedené soudem prvního stupně v hlavním líčení. Odvolací soud je vázán hodnocením těchto důkazů soudem prvního stupně s výjimkou těch důkazů, které odvolací soud sám ve veřejném zasedání znovu provedl.

26. Řízení před českými trestními soudy je vybudováno jako dvouinstanční. Soud prvního stupně je jako soud první instance odpovědný za zjištění skutkového stavu na základě důkazů před ním provedených v hlavním líčení. Z odůvodnění rozsudku musí být patrné (§ 125 odst. 1), jaké skutečnosti vzal soud za prokázané, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se řídil při hodnocení provedených důkazů, zejména pokud si vzájemně odporovaly. Z odůvodnění musí být též zřejmé, jak se soud vypořádal s obhajobou, proč nevyhověl návrhům na provedení dalších důkazů a jakými právními úvahami se řídil, když posuzoval prokázané skutečnosti podle příslušných ustanovení zákona v otázce viny a trestu (srov. Šámal, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*, 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3063). Odvolací soud je jako soud druhé instance povolán k přezkumu a případné nápravě vad ohledně skutkových zjištění, jakož i hmotněprávních a procesněprávních vad rozhodnutí soudu první instance. Mezi vadná skutková zjištění patří zjištění nesprávné (zjištěná skutečnost je v rozporu se správným hodnocením důkazů), zjištění neúplné (okolnost důležitá pro rozhodnutí nebyla vůbec zjišťována), zjištění nejasné (není patrné, o jaké důkazy je zjištění opřeno, nebo na základě jakých úvah k němu soud při hodnocení dospěl), zjištění rozporné samo se sebou atp. (srov. Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*, 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 634).

27. Stěžovatel taktéž argumentuje porušením principu ne bis in idem v trestním řízení. Pro posouzení této námítky považuje Ústavní soud za důležité připomenout několik základních teoretických východisek spojených s tímto principem. Zásada ne bis in idem je zásadou ústavněprávní (viz čl. 40 odst. 5 Listiny, čl. 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod). Zakazuje opětovné stíhání osoby pro týž skutek, pro který byla osoba pravomocně odsouzena nebo zproštěna obžaloby, anebo o něm bylo jinak pravomocně rozhodnuto meritorním způsobem, jestliže toto rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno. V české trestněprávní doktríně je princip ne bis in idem akcentován jako zákaz plynoucí ze závaznosti pravomocného rozhodnutí jako charakteristického rysu jeho právní moci (tzv. materiální stránka právní moci). Tato vlastnost rozhodnutí má pro fungování trestní justice značný význam; propůjčuje rozhodnutí stabilitu, přispívá k zajištění právní jistoty, zvyšuje autoritu orgánů činných v trestním řízení, a tím samotného státu, má výchovný účinek, a konečně je též zárukou občanských práv a svobod, neboť znemožňuje opětovně vystavovat osobu, proti které již bylo v dané věci trestní řízení skončeno, nepříznivým účinkům trestního řízení (srov. Jelínek, J. a kol., *op. cit.*, s. 472 a násl.). Pro posouzení ústavní stížnosti je nicméně stěžejný právě tento posledně jmenovaný účel právní moci rozhodnutí, který souvisí s výše citovanými normami ústavněprávní úrovně, zakazujícími trestní stíhání a potrestání za čin, pro který již osoba byla pravomocně odsouzena nebo zproštěna obžaloby.

28. V trestním řízení je možné nepravomocné zprošťující rozhodnutí soudu prvního stupně zvrátit i v neprospěch obviněného, a to rozhodnutím soudu druhé instance na základě podaného odvolání ze strany orgánu veřejné žaloby. V České republice ustanovení § 258 odst. 1 trestního řádu umožňuje odvolacímu soudu zrušit i zprošťující rozsudek pro skutkové vady, a to jednak tehdy, když jsou skutková zjištění nejasná nebo neúplná, nebo se soud nevypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí [§ 258 odst. 1 písm. b) trestního řádu], a taktéž tehdy, vzniknou-li pochybnosti o správnosti skutkových zjištění a k objasnění je třeba důkazy opakovat nebo provádět důkazy další, čímž by ale odvolací soud nahrazoval roli soudu prvního stupně [písm. c)].

29. Judikatura Ústavního soudu (srov. nálezy sp. zn. I. ÚS 49/06 ze dne 20. 5. 2008, sp. zn. II. ÚS 445/06 ze dne 28. 8. 2008) k tomu uvádí, že přezkumná činnost odvolacího soudu se dle trestního řádu řídí principem výrazně apelačním s prvky kasace. Pokud tedy odvolací soud dospěje k závěru, že je nutné z důvodů uvedených v § 258 odst. 1 trestního řádu zrušit napadené rozhodnutí soudu prvního stupně, zpravidla přímo odstraní vadu ve veřejném zasedání a sám ve věci meritorně rozhodne.

30. Odvolací soud věc zpravidla nevrací soudu prvního stupně, ledaže by šlo o doplňování skutkového stavu, které by si vyžadovalo rozsáhlé a obtížně proveditelné dokazování, jímž by odvolací soud nahrazoval činnost soudu prvního stupně (§ 259 odst. 1 trestního řádu). Odvolací soud při vrácení věci soudu prvního stupně není oprávněn sám vytvářet závěry o skutkovém stavu věci a nahrazovat tak hlavní líčení, nýbrž může jen v odůvodnění svého rozhodnutí rozvést, proč jsou tato skutková zjištění vadná, v čem je třeba je doplnit, popř. k jakým důkazům je ještě třeba přihlídnout.

31. Základní podmínky, za kterých může dojít k vlastnímu meritornímu rozhodnutí věci odvolacím soudem, výslovně uvádí § 259 odst. 3 trestního řádu, jenž také stanoví, v jakých případech se odvolací soud může odchýlit od skutkového zjištění soudu prvního stupně. Je zásadně nepřipustné, aby odvolací soud sám rozhodl rozsudkem, pokud by neprovedl žádné důkazy a měnil by skutkový stav zjištěný soudem prvního stupně v hlavním líčení.

32. Pokud odvolací soud považuje rozsah dokazování před soudem prvního stupně za úplný, ale provedené důkazy hodnotí jinak, nemůže rozhodnout po zrušení rozsudku soudu prvního stupně sám rozsudkem, pokud by důkazy přímo neprovedl v rámci veřejného zasedání. Jestliže se například odvolací soud neztotožní s hodnocením výpovědi určitého svědka a se závěrem učiněným z jejího obsahu, měl by sám takového svědka vyslechnout, aby si tím vytvořil dostatečný podklad pro odchylné hodnocení i pro změnu skutkových závěrů, které z toho vyplývají. Postup odvolacího soudu při hodnocení důkazů (§ 263 odst. 7 trestního řádu) je projevem zásady přímosti (§ 2 odst. 11 trestního řádu) a zásady bezprostřednosti (§ 2 odst. 12 trestního řádu), které náležejí mezi stěžejní principy pro dokazování v trestním řízení. I za této situace, když byly před soudem prvního stupně provedeny všechny relevantní důkazy, však odvolací soud musí zvážit, zda by opakované provádění důkazů ve veřejném zasedání neodporovalo povaze odvolacího řízení a nepřekračovalo by meze pravomocí odvolacího soudu. V takových případech musí odvolací soud postupovat podle § 259 odst. 1 trestního řádu a věc vrátit soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

33. Vady rozsudku nemůže odvolací soud shledat a vytknout tam, kde soud prvního stupně postupoval při hodnocení důkazů důsledně podle § 2 odst. 6 trestního řádu, takže je hodnotil podle vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu a učinil logicky odůvodněná úplná skutková zjištění. V takové situaci nemůže odvolací soud podle § 258 odst. 1 písm. b) trestního řádu napadený rozsudek zrušit jen proto, že sám na základě svého přesvědčení hodnotí tytéž důkazy s jiným v úvahu přicházejícím výsledkem. V takovém případě totiž nelze napadenému rozsudku vytknout žádnou vadu ve smyslu uvedeného ustanovení (viz judikát publikovaný pod č. 53/1992 Sb. rozh. tr., rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. 11. 2001, sp. zn. 7 Tz 276/2001, apod.).

34. Pokud odvolací soud vytýká soudu prvního stupně porušení zásady volného hodnocení důkazů, musí se jednat o zcela závažné vybočení z logiky projednávané věci. Musí také zdůvodnit, v čem a proč spatřuje rozpory a vadné hodnocení. Pouhý obecný poukaz na porušení této zásady je pro zrušení rozhodnutí nedostačující. Odvolací soud přitom může soud prvního stupně jen upozornit, čím se znovu zabývat, a které skutečnosti vzít v potaz, nesmí mu však udělovat závazné pokyny, k jakým závěrům má dospět při hodnocení jednotlivých důkazů.

35. Kupříkladu při posouzení věrohodnosti svědecké výpovědi má odvolací soud poukázat na to, že soud prvního stupně pochybil při přecenění nevýznamných odchylek v popisu pachatele, jelikož z obecných poznatků forenzní psychologie u svědků obzvláště ve stresových situacích běžně dochází k určitým nepřesnostem při slovním popisu pachatele (viz Čírtková, L: *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál 2014, s. 115 a násl.), nikoliv však autoritativně sdělit soudu prvního stupně, že svědek je věrohodný a má s jeho svědectvím jako s věrohodným dále nakládat. To je obzvláště nevhodné za situace, kdy odvolací soud takového svědka ani osobně nevyslechl, čímž v rozporu se zákonem obešel roli soudu prvního stupně hodnotit věrohodnost svědecké výpovědi na základě přímo a bezprostředně provedeného výslechu v hlavním líčení před soudem.

36. V případě zrušení zprošťujícího rozsudku pro skutkové vady, jejichž odstraněním by mohlo dojít k uznání obžalovaného vinným, resp. též odsuzujícího rozsudku, kde by mohlo dojít k uznání obžalovaného vinným těžším trestným činem, je situace vzhledem ke konstrukci odvolání v trestním řádu specifická v tom, že odvolacímu soudu ani nezbyvá, než věc vrátit soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, protože sám obžalovaného uznat vinným nemůže (§ 259 odst. 5 trestního řádu).

37. V situaci, kdy byly prvostupňovým soudem v hlavním líčení provedeny všechny důkazy v souladu se zásadami přímosti a bezprostřednosti a následně byly vyhodnoceny samostatně i v souhrnu v odůvodnění zprošťujícího rozsudku může odvolací soud zprošťující rozsudek zrušit jenom v případech, kdy jsou přijaté skutkové závěry a na nich založené právní posouzení v nesouladu s výslednou důkazní situací a nemají v ní oporu. Je nedostatečné, pokud má odvolací soud na dílčí skutkové otázky (typicky pravdivost, spolehlivost či věrohodnost důkazů) jiný názor a při vlastním posouzení skutkového stavu dospěje k závěru o vině obžalovaného. Zasáhnout může pouze tehdy, když závěr soudu prvního stupně nemůže pro svou vadnost obstát.

38. Přitom musí odvolací soud obzvlášť citlivě posuzovat závěr soudu prvního stupně o tom, že obžalovaného zprošťuje viny na základě principu *in dubio pro reo* (§ 2 odst. 5 trestního řádu), dle kterého není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny v daném kontextu důvodné pochybnosti, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, nutno rozhodnout ve prospěch obviněného (srov. nález sp. zn. I. ÚS 733/01 ze dne 24. 2. 2004), a to zejména za situace, kdy soud prvního stupně v odůvodnění zprošťujícího rozsudku srozumitelně vyložil, v čem tkvěly jeho pochybnosti o vině obžalovaného.

39. Jinými slovy, nemít důvodné pochybnosti o vině obžalovaného na základě obsahu spisu tam, kde soud prvního stupně tyto pochybnosti měl i po tom, co provedl veškeré důkazy v souladu se zásadami přímosti a bezprostřednosti, a na základě toho zrušit zprošťující rozsudek a vrátit věc soudu prvního stupně je možné jenom tehdy, kdy pochybnosti soudu prvního stupně postrádají důvodnost.

40. Odvolací soud při vrácení věci soudu prvního stupně může poukázat na okolnosti významné pro správné rozhodnutí a upozornit ho, čím se znovu zabývat, a které skutečnosti vzít v potaz. Nesmí mu však udělovat závazné pokyny, k jakým závěrům má dospět při hodnocení jednotlivých důkazů, a tak v rozporu se zákonem předjímat výsledek řízení.

41. Při vztažení těchto principů na nyní projednávanou ústavní stížnost shledává Ústavní soud následující. Ze spisového materiálu plyne, že soud prvního stupně v hlavním líčení provedl všechny dostupné důkazy v souladu se zásadami ústnosti a bezprostřednosti. V odůvodnění zprošťujícího rozsudku vyhodnotil svědeckou výpověď poškozené jako nevěrohodnou, pachovou stopu jako nespolehlivou a celkově vzhledem k absenci dalších důkazů v souladu se zásadou *in dubio pro reo* zprostil stěžovatele obžaloby.

42. Odvolací soud zrušil rozsudek soudu prvního stupně z důvodu nevypořádání se se všemi okolnostmi významnými pro správné rozhodnutí. V zrušujícím usnesení vytkl soudu prvního stupně jeho způsob hodnocení důkazů a z něho vyplývající závěr vedoucí ke zproštění obžaloby. Ohledně svědkyně-poškozené uvedl, že ta „naprosto jednoznačně“ označila stěžovatele za pachatele u rekognice i tváří v tvář u hlavního líčení. Rozpory v popisu svědkyně považoval za „naprosto nepodstatné“. Soud uvedl, že „poznání pachatele nelze odmítnout jen díky nepřesnému slovnímu popisu, např. chyba v barvě vlasů, poznávající osoba poznává pachatele podle celkového vjemu jeho osoby při činu, byť to slovně přesně nevyjádří“. Selhání soudu prvního stupně při hodnocení důkazů v souladu s ustanovením § 2 odst. 6 trestního řádu shledává odvolací soud v tom, že za důkazní situace, kdy výpovědi dvou svědků, nejevící se jako nezodpovědné nebo záměrné ve snaze uškodit stěžovateli, jsou podepřeny pachovou stopou, by jiná verze, než že je pachatelem stěžovatel, byla „stranou jakéhokoliv rozumného hodnocení věci“. Na tento závěr nemohou mít dopady ani pochybení policie v přípravném řízení. Vina je dle odvolacího soudu „absolutně jasná“ a zprošťující výrok „nemůže naprosto obstat“.

43. Ústavní soud shledává, že odvolací soud touto argumentací ohledně zrušení zprošťujícího rozsudku před hodnocením důkazů soudem prvního stupně upřednostnil svůj způsob hodnocení důkazů, avšak sám žádný důkaz neprovedl. Vycházel tak pouze

ze spisového materiálu, vytvořil si závěr o skutkovém stavu věci a výslovně i o vině stěžovatele.

44. V druhém, tentokrát již odsuzujícím rozsudku soud prvního stupně vyslovil, že postupoval v souladu s § 264 odst. 1 trestního řádu, dle kterého je soud, jemuž byla věc vrácena k novému projednání a rozhodnutí, vázán právním názorem odvolacího soudu. Následně doslovně rekapituloval hodnocení důkazů provedené odvolacím soudem a na jeho základě provedl vlastní hodnocení vedoucí k závěru, že „obžalovaný se v blíže neurčené době s největší pravděpodobností na místě činu nacházel a spáchal zločin, který je mu kladen za vinu“.

45. Závěr soudu prvního stupně o vině stěžovatele následně aproboval odvolací soud při řízení o druhém odvolání ve věci tím, že zamítl odvolání stěžovatele proti všem výrokům prvostupňového rozsudku, a sám rozhodl rozsudkem tak, že stěžovateli ještě zpřísnil trest. V odůvodnění rekapituloval vlastní hodnocení důkazů a na nich založená skutková zjištění z prvního rozhodnutí o odvolání, jak si je následně osvojil soud prvního stupně. Ohledně otázky viny obě tato rozhodnutí taktéž aproboval Nejvyšší soud odmítnutím dovolání stěžovatele.

46. Ústavní soud konstatuje, že způsob, jakým obecné soudy dospěly k závěru o vině stěžovatele, nemůže z ústavněprávního hlediska obstát. Odvolací soud sice v úvodu odůvodnění zrušujícího usnesení poukázal na to, že do výlučné kompetence soudu prvního stupně hodnotit důkazy takto zasahuje pouze v ojedinělých případech, pokud na straně soudu prvního stupně dojde k porušení § 2 odst. 6 trestního řádu, ale jakkoliv by se rozhodnutí pro tento postup mohlo jevit správné, samotný zásah odvolacího soudu do hodnocení důkazů soudem prvního stupně zcela zásadním způsobem vybočil z intencí trestního řádu. Byť úkolem odvolacího soudu bylo pouze poukázat na okolnosti významné pro správné rozhodnutí, aniž by předjímal výsledek, odvolací soud tento výsledek nejenom předjímal, nýbrž ho celkem explicitně a autoritativně vnutil soudu prvního stupně, přičemž nerespektoval jeho výlučnou kompetenci posoudit věc na základě řádně provedených a vyhodnocených důkazů. Odvolací soud tímto pochybením porušil právo stěžovatele na spravedlivý proces, neboť fakticky rozhodl o stěžovatelově vině způsobem, který nerespektoval zákonem dané rozložení úkolů mezi soud prvního stupně a soud odvolací. Zároveň, jak bude dále detailněji rozebráno, odvolací soud při tomto postupu taktéž závažně porušil princip presumpce neviny.

47. Z odůvodnění druhého rozsudku soudu prvního stupně před Ústavním soudem vyvstaly pochybnosti o tom, že ke změně skutkových závěrů došlo na základě hodnocení důkazů soudem prvního stupně podle jeho vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí, nýbrž toliko z toho důvodu, že prvoinstanční soud, odkazující na vázanost „právním názorem“ odvolacího soudu, jednoduše mechanicky přebíral jeho vlastní celkové hodnocení důkazů učiněné pouze na základě obsahu spisu.

48. Vázanost právním názorem znamená povinnost soudu prvního stupně respektovat závěry, které učinil odvolací soud v řešených problémech v otázkách hmotného i procesního práva (srov. Šámal, P. a kol., *op. cit.*, s. 3129). Ovšem za závazný právní názor soudu vyšší instance nelze za daných okolností považovat jeho vlastní hodnocení důkazů.

49. Ústavní soud tak nepovažuje za přesvědčivé, že při novém projednání věci před soudem prvního stupně ztratily své opodstatnění důvody, ze kterých vyvstaly pochybnosti o vině stěžovatele, na jejichž základě byl prvním rozsudkem ve věci zproštěn obžaloby v souladu s principem *in dubio pro reo*.

50. Jako *obiter dictum* k této otázce Ústavní soud v obecné rovině uvádí, že vzhledem k principu minimalizace zásahů Ústavního soudu do rozhodnutí obecných soudů, jakož i vzhledem ke kompetenci Ústavního soudu posuzovat spravedlnost trestního procesu jako celku, mohou za určitých okolností obstát i vadné pokyny odvolacího soudu, pokud by v následném projednání věci před soudem prvního stupně došlo k nápravě uvnitř samotného systému obecného soudnictví, a to tak, že by je soud prvního stupně interpretoval jenom jako výtku co do způsobu hodnocení důkazů, nikoliv jako závazný pokyn, jak důkaz vyhodnotit.

B. *Hodnocení důkazů a princip presumpce neviny a nestranného soudu*

51. Ústavní soud dále shledává v napadených rozhodnutích obecných soudů porušení presumpce neviny v několika rovinách. K principu presumpce neviny v trestním řízení se Ústavní soud v minulosti vyjadřoval již mnohokrát. Presumpce neviny je jeden z nejdůležitějších ústavněprávních principů trestního řízení v demokratickém právním státě. Dle čl. 40 odst. 2 Listiny je každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena. Z principu presumpce neviny plynou další zásady, zakotvené již na úrovni podústavního práva, tj. na úrovni trestněprocesních pravidel obsažených v trestním řádu, týkajících se zjišťování materiální pravdy, tzn. zjišťování skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí (§ 2 odst. 5 trestního řádu).

52. V rozhodovací praxi ohledně presumpce neviny se Ústavní soud často opírá o judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. Evropský soud pro lidská práva vyžaduje, aby soudci nevycházeli z předem pojatého přesvědčení, že obviněný spáchal čin, který je mu kladen za vinu, aby důkazní břemeno spočívalo na obžalobě a aby případné pochybnosti byly využity ve prospěch obžalovaného (*Lavents proti Lotyšsku*, rozsudek, 28. 11. 2002, č. 58442/00, § 125; *Melich a Beck proti České republice*, rozsudek, 24. 7. 2008, č. 35450/04, § 49; *Barberã, Messegué a Jabardo proti Španělsku*, rozsudek pléna, 6. 12. 1988, č. 10590/83, § 77; srov. též Kmec, J., Kosář, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 789).

53. Ze zásady presumpce neviny se odvíjí i princip rozhodování *in dubio pro reo* (srov. rozhodnutí ESLP ze dne 27. 9. 2007 ve věci *Vassilios Stavropoulos proti Řecku*, č. 35522/04, § 39), tedy zásada, podle níž musí být obžalovanému vina trestným činem bez rozumných pochybností prokázána. Tam, kde existují jakékoliv rozumné pochybnosti, musejí být vyloženy ve prospěch obviněného (srov. např. nálezy sp. zn. I. ÚS 3094/08 ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. I. ÚS 910/07 ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. I. ÚS 49/06 ze dne 20. 5. 2008, sp. zn. I. ÚS 429/03 ze dne 4. 12. 2003 a judikaturu ESLP citovanou v bodě 53).

54. Presumpce neviny vždy vyžaduje, aby to byl stát, kdo nese v trestním řízení konkrétní důkazní břemeno, přičemž je to nakonec obecný soud, na němž spočívá odpovědnost za náležité objasnění věci (srov. § 2 odst. 5 in fine trestního řádu). V nálezu ve věci sp. zn. III. ÚS 2042/08 ze dne 26. 11. 2009 Ústavní soud konstatoval, že pokud lze v trestním řízení na základě provedeného dokazování dospět k několika přibližně stejně pravděpodobným skutkovým verzím a soud se přikloní k verzi, která je pro obviněného nepříznivá, porušuje princip rozhodování in dubio pro reo, a tím i zásadu presumpce neviny dle článku 40 odst. 2 Listiny.

55. Ústavní soud však zároveň opakovaně zdůraznil, že hodnocení samotného obsahu důkazů je ve výlučné kompetenci obecných soudů, které důkazy provedly. Ústavnímu soudu v zásadě nenáleží pravomoc ověřovat správnost skutkových zjištění a fakticky tak nahrazovat soud nalézací (srov. již nález ve věci sp. zn. III. ÚS 23/93). Uvedený závěr vyplývá mimo jiné i ze zásad bezprostřednosti a ústnosti (srov. § 2 odst. 11 a 12 trestního řádu). Z hlediska ústavněprávního přezkumu je významné, zda důkazy, o něž se napadené rozhodnutí opírá, tvoří logicky uzavřený celek a zda odůvodnění napadeného rozhodnutí nenese znaky zřejmé libovůle.

56. K závažným pochybením porušujícím presumpci neviny došlo poprvé v úvahách odvolacího soudu v napadeném usnesení ze dne 6. 10. 2013 (srov. bod 5 tohoto nález), na které na tomto místě musí Ústavní soud poukázat. Jak bylo výše uvedeno, odvolací soud sám provedl vlastní hodnocení důkazů, dle kterého byl přímý důkaz svědeckou výpovědí poškozené, podepřen dalšími nepřímými důkazy, tj. svědeckými výpověďmi, pachovou stopou z místa činu, jakož i tím, že stěžovatel pracoval nedaleko místa činu a měl sklon k násilné trestné činnosti. Samotnou svědeckou výpověď poškozené shledal odvolací soud na rozdíl od obvodního soudu věrohodnou a jasně usvědčující stěžovatele, aniž ji však sám vyslechl.

57. Ústavní soud připomíná, že **obecné soudy hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu (§ 2 odst. 6 trestního řádu). Jsou povinny postupovat vůči obviněnému nestranně, tedy nic v jejich postupu nesmí naznačovat, že předjímají výsledek řízení na základě negativního hodnocení osoby obviněného. Mezi takové případy patří to, když obecný soud vyvozuje skutkové závěry taktéž ze skutečností souvisejících s povahovými rysy obviněného, které pro posouzení určité skutkové otázky nemají žádný význam. Tak okruh důkazů, jejichž prostřednictvím soud dokazuje konkrétní skutek spáchaný v daném čase a na daném místě, nemůže uzavírat poukaz na předchozí trestnou činnost obviněného. Takový postup představuje zaujatost vůči osobě obviněného a porušuje tím jeho právo na nestranný soud.**

58. Odvolací soud uvedl jako podpůrný argument závěru o vině stěžovatele to, že s ohledem na informace obsažené v opisu rejstříku trestů má mít stěžovatel „sklon k násilné trestné činnosti“. Ústavní soud se nejprve seznámil s opisem rejstříku trestů stěžovatele, aby sám zjistil, na základě jakých záznamů odvolací soud dospěl k tak závažnému závěru, že určitá osoba má mít sklon k násilné trestné činnosti. Odvolací soud k tomuto hodnocení dospěl na základě tří odsouzení z typově poměrně méně závažné trestné činnosti (zejména proti zdraví a hrubě narušující občanské soužití), přičemž naposledy byl stěžovatel pro trestný čin odsouzen v roce 2008 a zkušební doba

podmíněně odloženého trestu odnětí svobody pro tento trestný čin uplynula v roce 2010, kdy bylo taktéž vysloveno, že se osvědčil.

59. Již z toho je zřejmé, že pro odvolací soud měla při hodnocení osoby stěžovatele a při úvahách o jeho charakteru skutečnost, že se stěžovatel osvědčil, jenom zanedbatelný význam, jelikož ji nijak nezohlednil v uvedeném konstatování. Pro posouzení ústavní stížnosti, tedy konkrétně otázky, zdali došlo k porušení základních práv stěžovatele, má však daleko větší význam to, že na základě určitého „sklonu k násilné trestné činnosti“, který odvolací soud připsal stěžovateli na základě těchto již zahlazených odsouzení, tento soud dále dovodil, že přítomnost násilnického sklonu v konečném důsledku vedla k uzavření důkazní situace a k celkovému závěru o vině stěžovatele.

60. V posuzovaném případě má však tvrzená skutečnost, že stěžovatel má mít sklon k násilné trestné činnosti, byť by takový sklon byl doložen i objektivnějším a kvalifikovanějším způsobem nežli nahlédnutím do opisu rejstříku trestů, naprosto nulovou vypovídací hodnotu pro zjištění, zdali tato osoba byla v inkriminovaném čase přítomna na místě činu a trestného činu se skutečně dopustila. Prokázanou minulou trestnou činnost totiž jistě nelze pokládat za důkaz spáchání nového trestného činu.

61. Taková úvaha odvolacího soudu nejenom posiluje závěr Ústavního soudu o tom, že obecné soudy dospěly k závěru o vině stěžovatele nezákonným způsobem, nýbrž dle Ústavního soudu taktéž svědčí o zaujatosti odvolacího soudu vůči osobě stěžovatele, a tím eroduje princip nestrannosti soudu jako jednoho ze základních atributů práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

62. Nad rámec řečeného Ústavní soud v obecné rovině dodává, že je zapotřebí přísně rozlišit hodnocení osoby obviněného při posuzování otázky viny za stíhaný skutek a při ukládání trestu. Kupříkladu v jurisdikcích angloamerické právní kultury se procesně rozlišuje fáze dokazování, ve které se posuzuje pouze otázka viny za skutek, po které v případě shledání obžalovaného vinným následuje fáze ukládání trestu. Určité významné aspekty, které si vyslechne a zohledňuje soudce při ukládání trestu, jako zejména předchozí odsouzení obžalovaného, jeho rodinné zázemí, pracovní návyky atp. totiž nemohou být prezentovány ve fázi rozhodování o vině za skutek, jelikož by mohly mít negativní dopad na nestrannost a nezájatost posuzovatele faktu, kterým je typicky laický sbor porotců. Rozdílně probíhá trestní řízení soudní v jurisdikcích evropské kontinentální tradice, kam patří také české trestní řízení. Hlavní líčení je jedna soustavná a ideálně nepřerušovaná fáze trestního řízení, které výsledkem je rozhodnutí o vině, a při shledání obžalovaného vinným taktéž o trestě. O otázkách skutkových i právních, viny i trestu najednou rozhoduje typicky panel složený z profesionálního předsedy senátu a dvou laických přísedících. V přezkumných instancích rozhodují pouze soudci z povolání.

63. Je to právě profesionální prvek, který má dle obecného povědomí taktéž bránit určité předpojatosti při posuzování jednotlivých důkazů a okolností případu. Proto je

v českém trestním řízení přípustné a celkem běžné, když má soud k dispozici co nejširší škálu informací o obžalovaném a může v hlavním líčení rozhodovat o otázce viny i trestu současně. Jak ale ukazuje posuzovaný případ, samotná profesionalita soudců nebrání tomu, aby došlo k závažnému pochybení co do posouzení relevance charakterového rysu pro podporu závěru o spáchání skutku obžalovaným. Zde konkrétně odvolací soud explicitě vzal „sklon k násilí“, neboli určitou násilnou predispozici stěžovatele v potaz při řešení otázky, zda se obžalovaný nacházel na místě činu v inkriminovaném čase a čin spáchal, a proto Ústavnímu soudu nezbývalo než na tuto problematiku při dokazování poukázat.

64. Ústavní soud na druhé straně nezpochybňuje oprávnění obecných soudů použít razantnější dikci při hodnocení osoby obviněného, zejména pokud při páchání závažné trestné činnosti projevil mimořádné opovržení, bezohlednost a neúctu k nejdůležitějším hodnotám sdíleným naší společností, a to zvláště když jde o obviněného, který byl již v minulosti pravomocně odsouzen.

65. Může se tak dít výhradně při úvahách vedoucích obecné soudy k uložení přiměřeného trestu, kde mají tyto přísné hodnotící úsudky místo jako káravé poselství státní moci směrem k odsouzenému i k širší veřejnosti (srov. nálezy I. ÚS 2208/13 ze dne 11. 12. 2013), nikoliv však již při řešení otázky, zda vůbec spáchal skutek, který mu je v obžalobě kladen za vinu. I odborná literatura, odkazující přitom na judikaturu ESLP (konkrétně na rozsudek ESLP ze dne 3. 10. 2002 ve věci *Böhmer proti Německu*, č. 37568/97), ostatně konstatuje, že „recidivista si zaslouží přísnější trest pro svůj nový trestný čin, ale nezaslouží si, aby na něj soudy předem hleděly jako na (pravděpodobně) vinného. Porušením presumpce neviny tak například je, pokud soud zamítne žádost o podmíněné propuštění proto, že si je „jist“, že se odsouzený dopustil dalšího trestného činu, „jen“ za něj zatím nebyl odsouzen.“ (Molek, P.: *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 328)

66. Ústavní soud dále vytýká odvolacímu soudu, že na základě nevhodných úvah dospěl k ústavně nekonformnímu závěru o tom, že vina stěžovatele „je absolutně jasná“. Učinil tak ve fázi přezkumného řízení, po kterém již na základě samotné dikce trestního řádu mělo následovat řízení před soudem prvního stupně, které teprve po opětovném projednání a posouzení věci mohlo zákonně dospět k závěru o vině stěžovatele. K rozhodnutí o vině musí soudy dospět zákonným způsobem a v té fázi řízení, v níž jsou k tomu zákonem povolány.

67. Odvolací soud de facto rozhodl o vině stěžovatele, jakkoli byl procesně nucen věc usnesením vrátit soudu prvního stupně, čímž nicméně předjímal závěr řízení, byť k tomu v dané fázi nebyl povolán. Tímto postupem nerespektoval pořadí práva a kompetence soudu prvního stupně po té, co mu je věc vrácena k opětovnému projednání a rozhodnutí. Přitom právě a pouze soud prvního stupně mohl za dané procesní situace jako jediný prokázat vinu zákonným způsobem.

68. Explicitní výrok o „absolutně jasné“ vině stěžovatele před tím, než byla vina vyslovena pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu, a to zcela mimo rámec pravidel pro řízení o opravném prostředku, je v přímém rozporu s principem presumpce neviny, jak ho judikatorně vykládá Ústavní soud a Evropský soud pro lidská práva.

69. Byť Nejvyšší soud v dovolacím řízení sám shledal, že citovaná věta byla nadbytečná a nevhodná, spokojil se s tím, že odvolací soud poukázal na to, že se soud prvního stupně nevypořádal se všemi okolnostmi důležitými pro rozhodnutí, dále vymezil rozsah těchto okolností, a tím jednoznačně upozornil soud prvního stupně na nedostatky v jeho rozsudku, čímž měl dle Nejvyššího soudu dostat svým zákonným pravomocím v odvolacím řízení. Ústavní soud se však s takovým výkladem nemůže spokojit. Tento výrok odvolacího soudu není jenom nadbytečný přívěsek jinak bezvadné argumentace, nýbrž je dle Ústavního soudu základní úvahou odvolacího soudu, která se jako pomyslná nit' odvíjí celým odůvodněním a vede k ústavně zcela závadnému závěru v poslední větě.

70. Povinnosti prokázat vinu obviněného nade vší pochybnost, taktéž plynoucí z principu presumpce neviny, dle Ústavního soudu následně nedostál ani soud prvního stupně, který po hodnocení důkazů v souladu se „závažným“ názorem odvolacího soudu dospěl k závěru, že se stěžovatel „v blíže neurčené době s největší pravděpodobností na místě činu nacházel a spáchal zločin, který je mu kladen za vinu“.

71. Největší pravděpodobnost nemůže obstát jako výsledný důkazní standard pro prokázání viny, jelikož na základě zákona, judikatury i trestněprávní doktríny je za takový standard stabilně považována praktická jistota, neboli jistota bez důvodných pochybností (srov. Šámal, P. a kol., *op. cit.*, s. 35). Dle názoru Ústavního soudu nejde v tomto případě o jazykovou neobratnost soudu prvního stupně, nýbrž je de facto stvrzením toho, že soud prvního stupně po opětovném přehodnocení důkazů praktické jistoty o vině stěžovatele nedosáhl.

72. Odvolací soud, tentokrát již spokojen s výsledným hodnocením důkazů soudem prvního stupně zcela v souladu se svým předchozím hodnocením, přehlédl porušení § 2 odst. 5 trestního řádu co do dosažení praktické jistoty o vině stěžovatele. Naopak, s jeho odvoláním co do výroku o vině se vypořádal tak, že rekapituloval svá skutková tvrzení, a to včetně protiústavního poukazu na „sklon k násilné trestní činnosti“.

73. Tuto, jakož i další vady rozhodnutí soudu prvního stupně a odvolacího soudu následně aproboval Nejvyšší soud v rozhodnutí o dovolání stěžovatele, které odmítl pro to, že bylo podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b trestního řádu. Byť je možné ocenit materiální úvahy Nejvyššího soudu nad rámec tohoto odmítacího důvodu, které nepochybně přispívají k právní jistotě a přesvědčivosti soudního rozhodování, Ústavní soud musí konstatovat, ani toto rozhodnutí nedostalo požadavku účinné ochrany základních práv a svobod stěžovatele, ke které jsou povolány všechny orgány činné v trestním řízení, včetně Nejvyššího soudu při rozhodování o dovolání (srov. Pl. ÚS-st. 38/14 ze dne 4. 3. 2014).

74. Ústavní soud poukazuje na to, že tvrzení a úvahy, ke kterým se při posuzování trestní věci stěžovatele uchýlil odvolací soud, nesvědčí o bazálním respektu k principu presumpce neviny, který by orgány činné v trestním řízení měly ctít jako základní pilíř trestního řízení v právním státě respektujícím základní práva a svobody občanů. Jelikož v průběhu dalšího řízení v systému obecného soudnictví nedošlo k nápravě těchto závažných zásahů do základních práv stěžovatele, Ústavní soud se cítil povolán zasáhnout a rozhodnout nálezem. Opakovaně však poukazuje na to, že není jeho úkolem hodnotit pravdivost, věrohodnost a spolehlivost důkazů provedených před obecnými trestními soudy, a tím zaujímat postoj k otázce, jestli stěžovatel skutek, pro který je

stíhán, skutečně spáchal či nikoliv. Je úkolem obecného soudnictví postupovat v souladu s ustanovením § 2 odst. 5, odst. 6 trestního řádu tak, aby byla věc objasněna a pachatel potrestán. Ústavní soud však zdůrazňuje, že dosažení materiální pravdy a „spravedlivé potrestání pachatele“ nejsou výhradními účely trestního řízení, nýbrž že za stejně důležitý účel je zapotřebí pokládat „fair“ proces.

75. Ze všech shora uvedených důvodů Ústavnímu soudu nezbylo než ústavní stížností napadené rozhodnutí Městského soudu v Praze dle ustanovení § 82 odst. 1 a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušit. Zároveň byl pro porušení ústavně zaručených práv stěžovatele zrušen i prvoinstanční rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 18. 11. 2013 sp. zn. 4 T 50/2012 a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 16. 10. 2013 sp. zn. 61 To 326/2013, byť tato rozhodnutí nebyla v petitu ústavní stížnosti uvedena. Pokud jde o zrušení usnesení Nejvyššího soudu, Ústavní soud zde vycházel ze své dosavadní judikatury, podle níž rozhodnutí dovolacího soudu nemůže samostatně obstát za situace, kdy rozhodnutím soudu prvního či druhého stupně došlo k porušení základních práv a svobod stěžovatele.

76. Bude na obecných soudech, aby pokračovaly v řízení postupem podle § 314h a násl. trestního řádu v souladu se závaznými právními závěry vyslovenými v tomto nálezu (čl. 89 odst. 2 Ústavy).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 1. dubna 2015

Ludvík David
předseda senátu